

EĞİTİMİN EKONOMİK TEMELLERİ

EĞİTİMİN EKONOMİK TEMELLERİ

Günümüzde eğitim ve ekonomi toplumun gelişmişlik düzeyini belirleyen iki temel faktördür. Bu iki toplumsal kurumun ortak özelliği toplumun ihtiyaç duyduğu insan gücünün yetiştirilmesi sürecinin sorumluluğunu üstlenmesidir. Ayrıca bu iki toplumsal kurum, bilgi toplumunda toplumsal gelişme sürecini gerçekleştiren nüfus yoğunluğu, istihdam durumu, yatırım miktarı gibi makro değişkenleri de etkilemektedir.

Hem eğitim hem de ekonomi birbirini etkileyen iki toplumsal kurumdur. Ekonominin avcılık ve toplayıcılığa dayandığı ilkel, göçebe toplumlarda insanlar doğal çevredeki sebze ve meyveleri toplayarak, vahşi hayvanları avlayarak beslenme ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Hayvanları ve bitkileri tanımak, ne zaman nerede yettiklerini, zehirli olup olmadığını bilmek zorundaydılar.

Toplumsal evrimin ikinci aşaması olan ekonominin tarıma dayalı olduğu ilk yerleşik toplumlarda ekonomik hayat eğitim üzerinde etkili olmuştur. 18. yüzyılda buhar makinesinin icadı ve bunun üretimde kullanılmasıyla toplumsal evrimin bir sonraki aşaması olan sanayi toplumu aşamasına geçilmiştir. Kişilerin gereksinimi ve ekonomik yapıdaki değişmelerden eğitim direkt etkilenmiştir. Kısaca söylemek gerekirse toplumsal evrimin her aşamasında ekonomi eğitimi etkilemiş, eğitimin amaçları ve içeriği üzerinde belirleyici bir rol oynamıştır. Eğitim, yetiştireceği insana kazandıracığı nitelikleri belirlerken ekonominin istek ve beklentilerini göz önünde bulundurmuştur.

Ekonomi

Ekonomi hem bir faaliyet hem de bir bilim olarak farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Ekonomi; insanların yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini bölüşme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünüdür. Başaran'a göre ekonomi; gelir ile gideri, üretim ile tüketimi, sarsıntılara meydan vermeyecek biçimde düzenli tutma ya da gereksinimlerin sınırlı olanaklarla en verimli bir sıraya göre karşılanmasıdır. Fidan ve Erden'e göre ise ekonomi, tükenebilir kaynakların insanların ihtiyaçlarını karşılamak için en etkin bir şekilde kullanılması, bu kaynakların arttırılması ve üretilen mal ve hizmetlerin bölüşümü ile ilgili konularla uğraşan bir bilim dalıdır. Akyüz ise ekonomiyi, mal ve hizmet üretiminin bölüşülmesi sonucunda ulaşılan toplumsal tatmini **en üst** düzeyde gerçekleşmesinin toplumsal kanunlarını saptamaya çalışan bir bilim olarak tanımlamıştır.

Ekonomiyle İlgili Temel Kavramlar

Ekonomi bilminde kullanılan kavramların çoğu günlük konuşma dilinde kullanılmaktadır. Ancak ekonomi bilminde kullanılan kavramların anlamları bazen günlük konuşma dilindeki anlamlarından farklı olduğundan yanlışlığa düşülmesi mümkündür. Bu nedenle temel bazı ekonomik terim ve kavramların başlangıçta öğrenilmesi, izleyen konuların anlaşılmasında, tartışmalara katılmada ve yapılan çeşitli analizlerin algılanmasında kolaylıklar sağlar. Bu temel kavramlardan bazıları şunlardır:

- İhtiyaç
- Mal ve Hizmetler
- Fayda
- Değer
- Üretim
- Tüketim
- Emek
- Sermaye

İhtiyaç (Gereksinim): Karşılandığı zaman insanlara haz ve zevk veren, karşılanmadığı zaman ise acı ve üzüntü duyulan duygulara ihtiyaç denir. İhtiyacın kaynağı ya da ortaya çıkış nedeni insanoğlunun hem hayatını devam ettirmek zorunda olması, hem de hayat standardını yükseltmek düşüncesidir.

İhtiyaçların Özellikleri

- İhtiyaçlar sonsuzdur.
- İhtiyaçlar şiddet bakımından farklılık gösterir.
- İhtiyaçlar karşılandıkça onlara karşı duyulan şiddet değişikliğe uğrar.
- İhtiyaçlar ve ihtiyaçları karşılayan araçlar birbirinin yerine ikame edebilir.
- Ekonomistler ihtiyacın ahlaki yönünü dikkate almazlar.

İhtiyaçların Çeşitleri

- İhtiyaçların ekonomik olup olmama yönüyle ayrımı
- İhtiyaçları karşılayan malların ekonomik mal olup olmamasına göre ayrımı
- İhtiyaçların giderilmesindeki zorunluluk derecesine göre ayrımı

Mal ve Hizmetler: İnsan ihtiyaçlarını doğrudan ya da dolaylı olarak karşılama özelliğine sahip ve bu amaçla kullanılmaya hazır olan fiziksel varlıklara mal denir. İhtiyaçları karşılmasına rağmen fiziksel varlık özelliği taşımayan şeylere de hizmet denir.

Fayda: Bireyin herhangi bir malın tüketiminden elde ettiği doyumdur. Fayda kavramı subjektiftir. Herhangi bir mal ya da hizmetin faydası söz konusu mala istek duyulmasıyla başlar. Mala ihtiyaç duyulmuyorsa o malın faydasından bahsedilemez.

Değer: Ekonomik mal ve hizmetlere verilen nispi öneme değer denir. Fayda mutlak, değer nispi bir büyüklüktür. Eğer dünyada tek bir mal olsa onun faydasından bahsedilebilir. Fakat başka bir mal ile karşılaştırılması mümkün olmadığından değerinden söz edilemez.

Karşılaştırma kriterlerine göre değer; kullanım değeri ve değişim değeri olmak üzere iki başlık altında incelenebilir.

- **Kullanım Değeri:** Bir malın bireylere sağladığı faydanın başka bir malın faydası ile karşılaştırılması neticesinde mala verilen nispi önemdir.
- **Değişim Değeri:** Bir mal veya hizmetin, başlıca bir mal ya da hizmete değiştirilebilme oranıdır. Burada, mal veya hizmetin değeri, o mal veya hizmetin fırsat maliyeti cinsinden ölçülmektedir.

Üretim: Geniş anlamda üretim; sınırsız olan insan ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kıt mal ve hizmetlerin miktar ya da faydalarını arttırmaya yönelik çabalar olarak tanımlanabilir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere üretim, sadece malların miktarının arttırılması demek değildir. Miktar artırımının yanı sıra mal ve hizmetlerin faydasını arttırmaya yönelik çabalar da iktisatçı için bir üretim faaliyetidir.

Tüketim: Ekonomik mal ve hizmetlerin, insan ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla nihai kullanımına tüketim denir. Tüketim genelde tüm ekonomik faaliyetlerin nihai amacıdır. İnsanların hayat standardının yükselmesinin en önemli göstergesi daha yüksek tüketim düzeyine ulaşmalarıdır.

Emek: Üretimin en önemli unsuru olan emek, beşeri sermaye olarak da adlandırılır. Emek kavramı, mal ve hizmet üretiminde kullanılan kişinin tüm fiziksel ve zihinsel yeteneklerini içine alır. Emek belirli bir süre içinde çalışmak için ayrılan zamanla ölçülür. Emeğin üretime katılması karşılığında elde ettiği getiriye ücret denir.

Sermaye: Üretim sürecinde emeğin verimliliğinin artırılmasına katkıda bulunan her çeşit alet, makine, teçhizat, bina gibi daha önceden insanlar tarafından üretilmiş olan üretim araçlarına sermaye denir.

Eğitim ve Ekonomi İlişkisi

Ekonomi ve eğitim arasındaki ilişki, tarihi sũreci boyunca farklı biçimlerde gelişmiş ve pek çok dũnemin ekonomik dũřũnce yapısıyla paralellik gũstermiřtir. XVI. yũzyılda İngiltere’de ortaya çıkan merkantilizm akımı, ekonomik bũyũme ile eğitim arasında önemli bir bağlantı olduğuna işaret etmiştir. O dũnemde, toplumların sahip olduğu bilgi ve becerilerin ekonomik gelişimle doğrudan ilişkili olduğu fark edilmiş, bu da eğitimin daha akılcı bir biçimde ele alınmasına yol açmıştır. Merkantilizm, ulusal servetin arttırılması için iş gũcũnũn eğitilmesinin, üretkenliğin arttırılmasında temel bir faktör olduğunu kabul etmiştir.

Beşeri sermaye kavramının temelleri, **ilk kez** William Petty tarafından atılmıştır. Petty, bir ülkenin sahip olduğu insan gũcũnũn ekonomik potansiyelini ölçmeye çalışmış ve eğitim ile ekonomik bũyũme arasındaki bağlantıyı vurgulamıştır. Zamanla, insan gũcũne yapılan yatırımların ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi daha da belirginleşmiş ve bu yatırım rejimi, özellikle sanayi devrimi sonrası çeşitli şekillerde kendini gũstermeye başlamıştır.

Adam Smith’in “Ulusların Zenginliği” adlı eseri ise ekonomi ve eğitim ilişkisini tartışan ilk sistematik çalışmalardan biri olarak kabul edilir. Smith, bireylerin eğitiminin ekonomik kalkınmaya katkı sağladığını belirtmiş ve bu ilişkiyi teorik olarak ele almıştır. Ancak eğitimle ekonomi arasındaki ilişkinin daha derin bir biçimde anlaşılması II. Dũnya Savaşı sonrası dũnemde gerçekleşmiştir. Savaş sonrası dũnemde Batı Avrupa ve Japonya’nın kalkınmasında nitelikli insan gũcũnũn etkisinin gũzlemlenmesi, eğitim ve ekonomi arasındaki bağı daha açık bir şekilde ortaya koymuştur.

1950'li yıllarda Amerikalı ekonomist Theodore W. Schultz, insan kaynakları geliştirme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi daha sistemli bir şekilde ele alarak eğitim ekonomisinin kurucusu olarak tanınmıştır. Schultz, eğitim yatırımlarının, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki kalkınma eksikliklerinin giderilmesi için kritik önemde olduğunu savunmuştur. O dönemde yapılan çalışmalar, eğitimdeki eksikliklerin ekonomik kalkınma üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ve bu eksikliklerin giderilmesi için kapsamlı eğitim reformlarının gerekli olduğunu göstermiştir.

Avrupa'da ise eğitim-ekonomi ilişkileri, özellikle 1960'ların sonlarına doğru, İngiltere'deki London School of Economics gibi akademik kurumlarda yapılan araştırmalarla daha da gelişmiştir. Fransa, Hollanda gibi ülkeler de eğitim ekonomisi konusunda yapılan araştırmalarla bu alandaki bilgi birikimine katkı sağlamışlardır. Aynı dönemde, OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ve ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) gibi uluslararası kuruluşlar, eğitim ekonomisi üzerine uygulamalı araştırmalar yaparak, küresel çapta eğitim politikalarının ekonomik büyüme ile entegrasyonunu sağlamışlardır.

Eğitim - ekonomi ilişkisi genel olarak şoyledir:

- Eğitim, ekonominin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirir. (retime katkısı)
- Eğitim hizmetinin yürütülmesinin ve hizmetten yararlanmanın belli bir maliyeti vardır. (Eğitim maliyeti)
- Eğitime yapılan harcamalar (Makro - mikro)
- Kısa dönemde tüketim özelliği taşır.
- Uzun dönemde yatırım özelliği taşır.
- Eğitimin gelir yaratma etkisi vardır.
- Bireysel (Mikro) düzeyde
- Toplumsal (Makro) düzeyde
- Eğitim arzının ekonomiyle ilişkisi mevcuttur.
- Eğitim talebinin ekonomiyle ilişkisi vardır.
- Eğitim - verimlilik arasında ilişki vardır.
- Eğitim hizmetinin mal olma özelliği vardır.
- Eğitim - finansman açısından ilişki vardır.

Toplumsal, Kültürel, Mesleki ve Diğer Etkenler

Eğitim ve Bilgi / Beceri: Eğitim, bireylerin iş gücüne katılabilmesi için gerekli olan bilgi ve becerileri kazandıran temel süreçtir. Bireylerin eğitim alması, istihdam edilebilirliklerini artırır. Eğitimli bireyler, **daha fazla** beceriye sahip oldukları için iş gücü piyasasında **daha fazla** fırsata sahip olurlar ve daha üretken olabilirler.

İstihdam ve Ekonomik Katılım: Eğitim sayesinde kazanılan bilgi ve beceriler, bireylerin iş gücüne katılımını sağlar. İstihdam, bir toplumun ekonomik büyümesinin temel unsurlarından biridir. Eğitimli bireyler, istihdam olanaklarını daha iyi değerlendirebilirler ve bunun sonucunda üretkenlik artırılabilir. Eğitim, bireylerin daha verimli çalışmasını ve bu sayede **daha fazla** gelir üretmesini sağlar.

Üretkenlik ve Ekonomik Büyüme: Eğitimli bireylerin iş gücüne katılımı, üretkenliği artırır. Üretkenlik, ekonomik büyüme için kritik bir faktördür çünkü daha üretken bir iş gücü, **daha fazla** mal ve hizmet üretir. Bu da toplumsal refahı ve ekonomik kalkınmayı destekler.

Kazanç ve Yaşam Standartları: Eğitim, bireylerin daha yüksek gelir elde etmesine olanak sağlar. Eğitimli bireyler, daha iyi işlerde çalışarak daha yüksek maaşlar alabilirler. Bu da bireylerin yaşam standartlarını artıran bir faktördür. Ayrıca, yüksek gelir, toplumdaki genel refahın artmasına da katkıda bulunur.

Eğitim ve ekonomi arasında çift yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Her iki toplumsal kurum, birbirini etkilediği gibi birbirinden de etkilenmektedir. Toplumun kalkınma çabalarını gerçekleştirmek amacıyla gerekli teknolojilerin üretilmesi, ekonominin gereksinim duyduğu insan gücünün belirlenen amaçlar çerçevesinde yetiştirilmesi ve toplumu oluşturan bireylere kendi yaşamlarını kolaylaştıracak birçok beceri ve alışkanlıkların kazandırılması eğitim kurumu tarafından gerçekleştirilmektedir.

Ekonominin kuralları ilkeleri ve işleyişi eğitimin işleyişini belirlemektedir. Ekonominin içinde bulunan zaman dilimi içerisinde eğitimden beklentileri ve ekonomide meydana gelen değişme ve gelişme süreci, eğitimi doğrudan etkilemektedir.

Eğitimin Ekonomik İşlevi

- Bilinçli üretici ve tüketici yetiştirmek
- İş gücü kalitesini artırmak
- Ülke kalkınmasının gerektirdiği nitelikli insan gücünü yetiştirmek
- Ülke kaynaklarını etkili ve verimli kullanmak
- Ekonomik büyümeye katkıda bulunmak
- Gelir dağılımını düzenlemek
- İş gücü piyasasına uyumu sağlamak
- İşsizlik oranını azaltmak
- Yenilik ve teknolojik gelişmeleri teşvik etmek
- Ekonomik mobilite sağlamak
- Küresel rekabet gücünü artırmak
- Tüketim alışkanlıklarını etkilemek
- Sosyal sermayeyi geliştirmek

Eğitim Ekonomisi

Eğitim ekonomisi, ekonomik kuram ve bulguları eğitim sistemine uygulayan bir bilim dalıdır. Bu disiplin, eğitim sistemi ile ekonomik sistem arasındaki ilişkileri inceler ve bireyin eğitim maliyetlerini analiz eder. Ayrıca, eğitimin en önemli amaçlarından biri olan üretim süreci için insan gücünün hangi alanlarda ve nasıl yetiştirilmesi gerektiğini araştırır.

Eğitim ekonomisi, insan kaynaklarının geliştirilmesini ve planlı eğitim süreçlerini ekonomik hedefler doğrultusunda inceleyen bir alandır. Özellikle Anglosakson ülkelerde, ekonomi ve eğitim arasında yeni bir ortak çalışma alanı olarak gelişmiştir. Eğitimin, üretici ve tüketici olan bireylerin niteliklerini, davranışlarını ve tutumlarını değiştirme kapasitesi, bu alana ekonomik açıdan büyük bir önem kazandırır. Tüm değerli kaynaklar gibi, insan da hem yatırım yapılabilir hem de tüketim konusu olabilir.

Eğitimin Maliyeti

Eğitim, ekonomik açıdan önemli bir faaliyet alanıdır ve eğitimde kullanılan kaynakların bir maliyeti vardır. Maliyet, bir mal ya da hizmetin elde edilebilmesi için başka mal ya da hizmetlerden vazgeçilmesini ifade eder. Ekonomide maliyet, bir mal ya da hizmetin üretimi için katlanılan giderlerin toplamı olarak tanımlanır. Eğitim maliyeti de eğitimin üretim ve sunum süreçlerinde kullanılan kaynakların parasal değeridir.

Eğitim politikalarının belirlenmesinde, eğitim hizmetlerinin maliyeti en önemli unsurlardan biridir. Eğitim hizmetlerinin maliyetinin temel özelliği, sağlanan hizmetlerin yüksek bir harcama gerektirmesidir. Ancak eğitime yapılan yatırımlar uzun vadede bireysel ve toplumsal açıdan önemli getiriler sağlayarak maliyetini karşılayabilir.

Eğitim maliyetleri, eğitim hizmetinin üretilmesi sürecindeki tüm giderleri kapsar.

Eğitim hizmetlerinin üretiminde kullanılan girdiler şu unsurlardır:

- **Okul yöneticileri:** Yönetim süreçlerinin planlanması ve yürütülmesi için gerekli personel
- **Öğretmenler:** Eğitimin temel yürütücüsü olan öğretim kadrosu
- **Öğrenciler:** Eğitim sisteminin nihai faydalanıcıları ve katılımcıları
- **Okulun yardımcı personeli:** Destek hizmetleri sağlayan teknik ve idari personel
- **Okul binaları:** Eğitim faaliyetlerinin gerçekleştiği fiziki altyapı
- **Eğitim araçları:** Teknolojik cihazlar, laboratuvar ekipmanları ve diğer eğitim gereçleri
- **Eğitim materyalleri:** Kitaplar, kırtasiye malzemeleri ve diğer öğrenme materyalleri

Eğitim hizmetlerinin maliyeti, bu girdilerin her birinin parasal değeri üzerinden hesaplanabilir ve maliyet analizleri bu doğrultuda yapılabilir.

Aileler ve Öğrenciler Açısından Eğitimin Maliyeti

Aileler ve öğrenciler açısından eğitimin maliyeti, eğitim hizmetlerinden yararlanmak için yapılan harcamalardan oluşur. Bu maliyetler şu unsurları içerebilir:

Eğitim kurumlarına yapılan doğrudan ödemeler (ücretler, bağışlar, katkı payları). Kitap, kırtasiye ve eğitsel araç-gereçlere yapılan harcamalar. Öğrencilerin ulaşım, yemek ve konaklama gibi günlük ihtiyaçlarına yönelik giderler. Özel kurslar, dersaneler veya ek eğitim programları için yapılan harcamalar.

Eğitim Finansmanı

Finansman, bir girişimin işleyebilmesi ve gelişebilmesi için gerekli para ve kredinin sağlanmasıdır. Eğitim hizmetleri de diğer hizmetler gibi çeşitli giderleri gerektirir. Bu giderler genel olarak bireyler, kamu kurumları veya özel sektör tarafından karşılanır. Ancak eğitim, genellikle bir kamu hizmeti olarak kabul edildiğinden, eğitim harcamalarının büyük bir bölümü devlet tarafından finanse edilmektedir.

Eğitim Finansmanında Kamu ve Özel Sektörün Rolü

Toplumun büyük kısmının eğitim talebini karşılayan kurumlar, kamu okullarıdır. Kamu okullarının kaliteli eğitim hizmeti verebilmesi, kamunun eğitime ayıracağı kaynaklara bağlıdır. Bir ülkede eğitime ayrılan kaynak miktarı; eğitim ihtiyacı olan birey sayısı, hükümetin eğitime yönelik bakış açısı ve bütçe politikaları gibi etmenlere bağlı olarak değişir.

Eğitim harcamaları, genellikle bir ülkenin ekonomik durumu ve gayri safi millî gelir (GSMG) ile doğrudan ilişkilidir.

Kişi başına düşen gelirin yüksek olduğu ülkelerde, devlet bütçesinden eğitime **daha fazla** pay ayrılmaktadır. Bu durum, eğitim hizmetlerinin kalitesini doğrudan etkiler.

Eğitim Harcamalarını Etkileyen Faktörler

Ülkelerin eğitim harcamalarını etkileyen başlıca faktörler şunlardır:

- **İletişim ve Bilgi Teknolojilerindeki Değişimler:** Eğitimde dijital araç ve yöntemlerin yaygınlaşması, bu alandaki harcamaların artmasına neden olur.
- **Politikalar ve Hizmet Öncelikleri:** Hükümetlerin eğitim politikaları ve mevcut hizmetlerin kapsamı, eğitim finansmanının şekillenmesinde belirleyicidir.
- **Toplumun Eğitime Verdiği Önem:** Toplumun eğitime yönelik talebi ve bilinç düzeyi, eğitime ayrılan kaynakların artışını etkiler.
- **Toplam Eğitim Maliyetinin Artış Hızı:** Eğitim maliyetlerindeki artış, ülkelerin bütçelerindeki eğitim payını etkiler.
- **Ekonomik Yaşam Düzeyi:** Ülkelerin ekonomik refah seviyesi, eğitime yapılan yatırımları artırabilir veya kısıtlayabilir.
- **Yetişmiş İnsan Gücüne Duyulan Gereksinim:** Eğitim, ekonominin ihtiyaç duyduğu kalifiye iş gücünü sağlamak için kritik bir araçtır.
- **Eğitim Kurumlarının Coğrafi Dağılımı:** Eğitim kurumlarının ülke çapında adil bir şekilde dağılması, finansman ihtiyacını artırabilir.

Türkiye'de Eğitim Finansmanı Kaynakları

Türkiye'de eğitim hizmetlerinin maliyetlerini karşılamak için kullanılan finansman kaynakları şunlardır:

- **İl Özel İdare Bütçeleri:** İl özel idarelerinin bütçelerinden ayrılan finansal paylar, özellikle yerel düzeydeki eğitim hizmetlerine katkı sağlar.
- **Merkezi Yönetim Bütçesi:** Devlet bütçesinden eğitime ayrılan kaynaklar, kamu okullarının finansmanının büyük bölümünü oluşturur.
- **Katkı Payı Gelirleri:** Bütçeleştirilen gelirler kapsamında eğitime ayrılan katkı payları.
- **Uluslararası Finansman:** Yurt dışından veya uluslararası kuruluşlardan sağlanan burslar, krediler ve bağışlar.
- **Kişi ve Kuruluş Bağışları:** Eğitim hizmetlerinin yürütülmesi için bireylerin ve özel sektör kuruluşlarının sağladığı bağışlar.
- **Okul - Aile Birlikleri Gelirleri:** Okulların ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir yer tutan aile birlikleri tarafından sağlanan fonlar.

Eğitim Finansmanının Önemi

Eğitim finansmanı, bir ülkenin kalkınma sürecinde stratejik bir role sahiptir. Eğitim hizmetlerinin yeterli ve sürdürülebilir bir şekilde sunulabilmesi, finansal kaynakların etkili bir şekilde yönetilmesine bağlıdır. Kamu ve özel sektör iş birliği ile eğitime ayrılan kaynakların artırılması, eğitim hizmetlerinin kalitesini ve erişilebilirliğini yükseltecektir.

Eğitim Talebinin Özellikleri

Ekonomide talep, bir mal veya hizmetin satın alınma isteği olarak tanımlanır. Eğitim talebi ise, bireylerin belirli bir konuda belirli bir düzeyde eğitim alabilme istek ve olanaklarını ifade eder. Ancak ekonomik anlamdaki genel talep ile eğitim talebi arasında bazı temel farklılıklar bulunmaktadır.

Bu farklılıklar şu şekilde sıralanabilir:

- **Eğitimden Sağlanan Faydanın Bireye Göre Değişmesi:** Eğitim talebi sonucunda bireyler, aynı düzeyde fayda elde etmeyebilir. Fiziksel bir ihtiyacı karşılayan bir ürün genelde herkese benzer bir fayda sağlarken, eğitimden elde edilen yarar bireyin öğrenme isteği, yetenekleri, ilgi alanları, motivasyonu ve yaşadığı çevreden edindiği özelliklere göre farklılık gösterir.

- **Eğitim Talebinin Ertelenebilir Olması:** Beslenme, barınma veya giyinme gibi temel ihtiyaçlar genelde ertelenemez veya kısa süreliğine ertelenebilir. Ancak eğitim, doğrudan fiziksel yaşamı sürdürüebilmek için zorunlu olmadığından, bireyler bazı durumlarda eğitim taleplerini erteleyebilir. Buna rağmen günümüzde belirli bir düzeyde eğitim zorunlu hale getirilmiştir. Örneğin, Türkiye’de temel eğitim zorunlu olarak **sekiz yıl** sürmektedir.
- **Eğitimin Artarak Biriken Bir Süreç Olması:** Fiziksel ihtiyaçlar genelde tekrar tekrar karşılanır ve tüketilir. Oysa eğitim, bireyin yaşam boyu devam eden bir birikim sürecidir. Bireyin bir eğitim kademesinde kazandığı bilgi ve beceriler, sonraki eğitim süreçlerini ve başarısını doğrudan etkiler.
- **Eğitim İhtiyacının Sürekli Olması:** Fizyolojik ihtiyaçlar belirli bir doyum noktasına ulaştığında karşılanmış sayılır. Ancak eğitim, bireyin yaşam boyu devam eden bir ihtiyacıdır. İnsan, sürekli öğrenmek, kendini geliştirmek ve yaşam kalitesini artırmak amacıyla eğitime ihtiyaç duyar.
- **Eğitimin Hem Üretici Hem de Tüketici Malı Özelliği Taşıması:** Eğitim, hem üretici hem de tüketici malı olarak değerlendirilebilir. Daha fazla eğitim almak, bireyin verimliliğini artırarak daha yüksek gelir elde etmesini sağladığında, üretici malı işlevi görür. Bunun yanı sıra, bireyin yaşam standardını ve kişisel tatminini artırması da eğitimin tüketici malı özelliğini yansıtır. Örneğin, profesyonel bir meslek elemanına verilen bilgiler üretici malı niteliği taşırken, amatör bir bireyin edindiği beceriler genellikle tüketici malı olarak değerlendirilir.

Eğitim Talebini Belirleyen Unsurlar

Eğitim talebi, bireylerin belirli bir düzeyde eğitim alma isteği ve olanaklarıdır. Bu talebi etkileyen unsurlar genel olarak makro ekonomik ve mikro ekonomik faktörler olarak iki ana başlık altında incelenebilir.

Makro Ekonomik Unsurlar

Eğitim talebini etkileyen makro ekonomik unsurlar, genellikle toplumun genel yapısıyla ilgili faktörlerden oluşur:

- **Toplumun Gelir Düzeyi:** Bir toplumun genel gelir seviyesi, eğitime olan talebi doğrudan etkiler. Gelir dağılımındaki adaletsizlikler, özellikle düşük gelir grubunda bulunan bireylerin eğitim imkânlarını sınırlandırarak fırsat eşitliğini olumsuz yönde etkiler. Türkiye'de en yoksul **%20'lik** kesimin milli gelirden aldığı pay **%4,8** iken, en varlıklı **%20'lik** kesim bu gelirin **%55'ini** almaktadır. Bu durum, eğitim talebi üzerinde ciddi etkiler yaratır.
- **Nüfusun Büyüklüğü:** Nüfusun büyüklüğü, toplumsal tüketim ve dolayısıyla eğitim talebini artırır. Genç nüfus oranı yüksek olan toplumlarda, eğitim sistemine olan talep daha yoğundur. Türkiye gibi hızlı nüfus artışı olan ülkelerde genç nüfus, eğitim üzerinde büyük bir talep baskısı oluşturur.
- **Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Dağılımı:** Genç nüfus oranının yüksek olması, eğitime olan talebi artıran temel unsurlardan biridir. Avrupa ülkelerinde yaşlı nüfusun oranı daha yüksekken, Türkiye'de genç nüfus oranı fazladır ve bu durum eğitim sistemine yönelik talebi daha dinamik hale getirir. Ayrıca, kadınların eğitime katılım oranı arttıkça eğitim talebi de genişler.
- **Nüfusun Yerleşim Kesimi (Kırsal - Şehir):** Kırsal kesimden şehirlere göç, şehirlerde eğitim talebini artıran önemli bir etkidir. Kentleşme, eğitim altyapısına olan ihtiyacı büyütür ve şehirlerde eğitim talebi daha yoğun hale gelir.

Mikro Ekonomik Unsurlar

Eğitim talebini etkileyen mikro ekonomik unsurlar bireysel düzeydeki tercih ve ekonomik koşullarla ilişkilidir:

- **Tüketici Tercihleri:** Bireyin eğitim talebini şekillendiren birçok faktör vardır. Ailenin eğitim seviyesi, çevredeki bireylerin eğitim ve meslek durumları, bireyin zihinsel kapasitesi, motivasyonu ve eğitim şartları bu tercihler üzerinde etkili olur. Ayrıca, geniş ailelerde eğitim talebi genelde daha düşük olabilmekte, buna karşılık eğitim düzeyi yüksek veya eğitime önem veren ailelerin bireylerinde eğitim talebi artmaktadır. Bunun yanı sıra, ülkenin eğitim imkânlarının artması, eğitim politikalarının gelişmesi ve meslek elemanlarına olan talep gibi faktörler de bireylerin eğitim alma isteğini artırır. Örneğin İkinci Dünya Savaşı sonrası Almanya'da iş gücü ihtiyacına yönelik eğitim talebindeki artış buna bir örnektir.
- **Gelir Düzeyi:** Bireylerin gelir düzeyi ile eğitim talepleri arasında doğrudan bir ilişki vardır. Ancak zorunlu eğitim düzeyinde gelir düzeyinin etkisi daha sınırlı olabilir. Gelir düzeyinin düşük olması, özellikle zorunlu eğitimin ötesinde eğitim talebini kısıtlayan bir faktör olarak öne çıkar. Aynı zamanda, eğitim düzeyi arttıkça bireylerin gelir düzeyinin de arttığı genel olarak kabul edilmektedir. Ancak çarpık gelir dağılımına sahip ülkelerde bu ilişki farklılık gösterebilir.

- **Fiyat ve Eğitim Talebi:** Eğitim hizmetlerinin fiyatı, talebi doğrudan etkiler. Eğitim fiyatını oluşturan unsurlar; okul harçları, kayıt ücretleri, kitap ve kırtasiye masrafları, yurt ücretleri ve vazgeçme maliyetleri gibi faktörlerdir. Vazgeçme maliyeti, bireyin bir ekonomik faaliyetten (örneğin bir işte çalışarak gelir elde etmek) vazgeçerek eğitimi tercih etmesinden kaynaklanan fedakârlık olarak tanımlanır. Örneğin bir üniversite öğrencisinin okula devam etmesi, çalışarak gelir elde etme fırsatını kaçırmaya anlamına gelir. Eğitim fiyatı ile talep arasında ters yönlü bir ilişki vardır: Eğitim fiyatı düştükçe talep artar. Devlet okullarına olan yüksek talep, bu okullardaki eğitim maliyetlerinin düşük veya ücretsiz olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca, eğitim talebini artırmak amacıyla burs, kredi ve benzeri teşvik uygulamaları kullanılmaktadır. Örneğin vakıf üniversitelerinin burslu öğrenci alması, başarılı ancak maddi durumu yetersiz bireylerin bu kurumlara erişimini sağlamayı hedefler.

Eğitim Arzının Özellikleri

Eğitim arzı, çeşitli düzeylerdeki eğitim kurumlarının bireylere sunduğu eğitim hizmetlerini ifade eder. Dünyanın her yerinde, siyasal, toplumsal ve ekonomik sistemler ne olursa olsun, eğitim genellikle bir kamu hizmeti olarak sunulmaktadır. Hatta piyasa ekonomisinin ağırlıklı olduğu ABD, Kanada gibi ölkelerde dahi kamunun eğitim hizmetlerindeki payı oldukça büyüktür.

Eğitim hizmetlerinden yararlanan bireyler, öğretmenler, binalar, laboratuvarlar, kütüphaneler ve diğer destek unsurları ile bir bütün halinde sağlanan bir hizmet alırlar.

Eğitim arzının bazı temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- **Eğitim Arzı Zaman Bakımından Talebe Göre Öncelik Taşır:** Eğitimde arz, ekonomik mallarda olduğu gibi yalnızca talebe veya piyasa dinamiklerine göre şekillenemez. Eğitim arzı, önceden planlanmalı ve hazırlanmalıdır. Eğer bu yatırımlar gecikirse, talep baskısı artar ve arz - talep dengesizliği ortaya çıkar. Örneğin, Türkiye'de temel eğitimin **sekiz yıla** çıkarılması **1973 yılında** planlanmış ancak uygulama **1998 yılında** başlatılmıştır. Bu gecikme nedeniyle derslik, öğretmen ve bina gibi kaynak eksiklikleri yaşanmıştır. Eğitim arzının talebi aşması da sorunlara yol açabilir. Arz fazlası durumda bireyler, eğitim aldıkları alanlarda iş bulmakta zorlanabilir ve daha düşük ücretlere razı olabilirler. Örneğin, Türkiye'de bazı mühendislik ve öğretmenlik alanlarında ihtiyaç fazlası insan gücü yetiştirildiği gözlemlenmiştir. Bu durum, eğitim planlamasında arz - talep dengesinin gözetilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

- **Eğitim Kademelerindeki Arz Artışları Birbirini Etkiler:** Eğitimde **bir kademedeki** arz artışı, doğal olarak sonraki kademelerdeki talebi de artırır. Örneğin, zorunlu eğitim süresinin **sekiz yıla** çıkarılması, orta-öğretim ve yükseköğretim kademelerinde **daha fazla** talep oluşturmuştur. Bu durum, yeni bina yapımı, araç-gereç temini ve öğretmen yetiştirilmesi gibi yatırımların zorunlu hale gelmesine neden olmaktadır.
- **Eğitim Arzının Unsurları Birbirini Tamamlar:** Eğitim arzının kaliteli bir şekilde sağlanabilmesi için tüm unsurların dengeli şekilde geliştirilmesi gerekir. Öğretmenler, yöneticiler, eğitim araçları, kütüphaneler, laboratuvarlar ve kitaplar gibi unsurlar, birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Bu unsurların birinin eksik olması, eğitim arzının niteliğini düşürür. Örneğin, Türkiye’de yükseköğretim talebinin karşılanması için yapılan bazı yatırımlar, öğrenci kapasitesini artırmaya odaklanmıştır. Ancak bu artışlar, eğitim kalitesini sorgulamayı da gerekli kılmıştır.

Eğitim Arzını Belirleyen Unsurlar

Eğitim hizmetinin arzı, üç temel unsur tarafından şekillendirilir: üretim giderleri ve maliyet, eğitim giderleri ve üretim fonksiyonu. Bu unsurlar şu şekilde özetlenebilir:

- **Eğitim Hizmetinin Üretim Giderleri ve Maliyeti:** Eğitim, ulusal düzeyde kaynakların bir bölümünü tüketen bir hizmettir. Eğitim maliyeti, üretim girdilerine bağlıdır. Bu girdiler; öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, binalar, araç-gereçler gibi unsurlardan oluşur.
- **Eğitim Giderleri:** Eğitimde kullanılan girdilerin fiyatları, eğitim giderlerini oluşturur. Ayrıca öğrencilerin kitap, harç, ulaşım gibi masrafları ve vazgeçme maliyeti de eğitim giderlerinin bir parçasıdır.

- **Eğitim Hizmetlerinde Üretim Fonksiyonu:** Eğitim üretim fonksiyonu, öğrencilerin bilgi ve yetenek kazanımlarını ölçmeye odaklanır. Mikro düzeyde bu, öğrenme süreçleriyle ilgilidir. Makro düzeyde ise, öğrencilerin ihtiyaç ve niteliklerinde meydana gelen değişiklikler ele alınır. Ekonomi teorisindeki “fiyat arttıkça arz da artar” prensibi, eğitimde farklılık gösterebilir. Çoğu ülke parasız eğitim politikalarıyla arzı artırmayı amaçlamaktadır.

Eğitimin Tüketim ve Yatırım Özellikleri

Eğitim, ekonomik açıdan hem bir tüketim malı hem de bir yatırım malı olarak değerlendirilir. Tüketim, bireylerin kısa vadede ihtiyaçlarını karşılayan mal ve hizmetlerin kullanımını iken; yatırım, uzun vadede bireysel veya toplumsal kazanç sağlayan harcamaları ifade eder. Eğitim, bu iki özelliği bir arada taşıyan bir hizmettir.

Eğitimin Tüketim Özelliği

Eğitim, bireylerin bilgi edinme, kişisel tatmin ve yaşam kalitesini artırma ihtiyacını karşıladığı için tüketim özelliği taşır. Eğitim harcamaları, bireylerin veya toplumun bugünkü kaynaklarını kullanarak bu hizmetten faydalanmasını sağlar. Örneğin, bir birey eğitim için harcama yaptığında, başka bir ihtiyacından vazgeçmek zorunda kalabilir.

Devlet açısından ise eğitime ayrılan bütçe, diğer kamu hizmetlerine yapılabilecek yatırımlar yerine tercih edilir.

Eğitim harcamalarının tüketim boyutu şu alanlarda kendini gösterir:

- Eğitim kurumlarının yapımı ve donanımı,
- Öğretmen ve öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanması,
- Araç, gereç, malzeme giderleri,
- Personel maaşları ve diğer harcamalar.

Eğitimin Yatırım Özelliği

Eğitim, bireylerin gelecekte daha yüksek gelir elde etmesini ve verimliliklerini artırmasını sağladığı için bir yatırım olarak değerlendirilir.

Bireyler aldıkları eğitim sayesinde niteliklerini geliştirir, daha üretken hale gelir ve bu üretkenlikleriyle ekonomik kalkınmaya katkı sağlarlar.

Eğitim harcamaları, bireyin gelecekteki verimliliğini artırdığı ölçüde bir yatırım olarak kabul edilir.

Eğitimin yatırım özelliği, yalnızca bireysel kazançla sınırlı değildir.

Devletler, eğitimi vatandaşlarının niteliklerini geliştirmek, gelir eşitsizliğini azaltmak ve toplumsal kalkınmayı hızlandırmak için bir araç olarak görür. Örneğin, Denison'un araştırması, ABD'de 1929-**1957 yılları** arasında eğitim yatırımlarının iş gücü kalitesini **%29,6** oranında artırdığını ve kalkınmanın **beşte birinin** eğitime yapılan yatırımlardan kaynaklandığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Almanya ve Sovyetler Birliği'nde eğitim yatırımları ekonomik büyümenin temel taşlarından biri olarak görülmüştür.

Eğitimin Ekonomik Gelişmeye Katkısının Ölçülmesi

Eğitim yatırımları ve insan sermayesi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi anlamak için Schultz ve Denison'un geliştirdiği fayda-maliyet analizi önemli bir yöntemdir. Bu yöntem, eğitime yapılan yatırımların ekonomik getirilerini ölçmeye odaklanır.

Eğitimin ekonomik katkısının ölçülmesine yönelik çalışmalar, II. Dünya Savaşı sonrasında hız kazanmıştır. Özellikle ABD'de yapılan araştırmalar, eğitimin ekonomik kalkınmaya olan katkısını somut verilerle ortaya koymuştur. Bu katkıyı ölçmek için üç temel yaklaşım kullanılır,

- **Basit Bağını Yaklaşımı:** Bu yöntem, farklı zamanlarda eğitim seviyeleri ile gayri safi milli hasıla (GSMH) arasındaki ilişkiyi analiz eder ve ülkeler arasında karşılaştırmalar yapılmasını sağlar.
- **Artık Değer Yaklaşımı:** GSMH'dan sermaye ve iş gücünün katkısı çıkarıldıktan sonra geriye kalan artış miktarı, insana yapılan yatırım (yani eğitim) olarak yorumlanır.
- **Eğitimin Dolaysız Getirisini Ölçme Yaklaşımı:** Eğitim düzeyi farklı bireylerin yaşam boyu gelirlerini karşılaştırarak, eğitimden kaynaklanan kazanç farklarını ölçer. Bu fark, diğer tüm unsurlar sabit tutulduğunda, eğitimin ekonomik faydasını ifade eder.

Eğitimin Ekonomik Kalkınmaya Etkisi

Kalkınma, bireylerin gelir düzeyini artırmak amacıyla siyasal iktidarın belirli ekonomik politikalar izleyerek toplum yapısını dönüştürme sürecidir. Bu kavram ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel ve eğitsel unsurları kapsar. Eğitim, yalnızca üretim sürecine katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda bireylerin davranışlarını olumlu yönde değiştirerek kalkınma sürecine sosyal ve siyasal alanlarda da önemli katkılar sağlar.

Eğitimin Ekonomik Kalkınmadaki Temel Katkıları

- **Gelir Düzeyinde Artış Sağlama:** Eğitim, bireylerin gelir düzeyini artıran en önemli faktörlerden biridir. Daha yüksek eğitim seviyesine sahip bireyler, emek piyasasında katma değeri daha yüksek işlere erişim şansı elde eder. Bu durum, bireylerin üretkenliğini artırarak gelir düzeylerini yükseltir. Eğitimli bireyler, eğitimsiz bireylere kıyasla daha üretken olduklarından, ekonomiye sağladıkları katkı da **daha fazladır**.
- **Gelirin Adil Paylaşımını Sağlama:** Az gelişmiş ülkelerde gelir dağılımı genellikle eşitsizdir ve bu durumun temel nedenlerinden biri, nüfusun büyük bir kısmının düşük eğitim seviyesine sahip olmasıdır. Eğitim düzeyi arttıkça, nitelikli iş gücünün oranı yükselir ve bu da gelir dağılımında daha adil bir yapı oluşmasını sağlar.
- **Emeğin Verimliliğini Artırma:** Eğitim, üretim faktörlerinden emeğin niteliğini artırır ve bireyleri bu niteliklere uygun işlerde istihdam ederek üretkenliği yükseltir. Eğitimli bireyler, ekonomik kalkınma sürecinde daha etkin rol oynar ve verimliliği doğrudan etkiler.

- **Teknoloji Yaratma ve Yeni Teknolojilerin Kullanımını Kolaylaştırma:** Ekonomik kalkınma, büyük ölçüde yeni teknolojiler yaratma ve bu teknolojileri ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürme başarısına bağlıdır. Eğitim, teknoloji geliştirme sürecinde kritik bir rol oynar ve bireylerin yeni teknolojileri benimsemesini kolaylaştırır.
- **Düşük Doğurganlık ve Bebek Ölüm Oranları:** Eğitim düzeyi ile doğurganlık oranı, bebek ölüm hızı ve yaşam beklentisi arasında doğrudan bir ilişki vardır. Daha yüksek eğitim seviyesine sahip bireyler, daha düşük doğurganlık oranlarına ve bebek ölüm hızlarına sahiptir. Bu durum, bireylerin ve toplumun sağlık düzeyini artırarak kamu sağlığına olumlu dışsallıklar sağlar.

Eğitim ve Kalkınma Arasındaki İlişki

Eğitim, sosyoekonomik kalkınmanın en etkili faktörlerinden biri olarak kabul edilir. İnsan niteliklerini artırmaya yönelik yapılan yatırımlar arasında eğitime yapılan harcamalar, ekonomik kalkınma üzerinde en belirgin etkileri gösterir.

Eğitim, bireylerin bilgi ve becerilerini geliştirdiği gibi, toplumun sosyoekonomik, politik ve kültürel yapısındaki gelişmelere de katkıda bulunur. Aynı zamanda teknolojik gelişmeyi teşvik eder ve uluslararası rekabet gücünü artırır.

Sonuç olarak, eğitim ile kalkınma arasında güçlü bir bağ vardır. Eğitim, ekonomik kalkınmanın temel unsuru olduğu gibi, bu kalkınmayı mümkün kılan sosyal, kültürel ve teknolojik ilerlemeler açısından da vazgeçilmez bir rol oynar. Eğitim olmadan sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma sağlanamaz.

Eğitimin Ekonomik Temelleri Konusundaki Önemli Kuramlar

Eğitim, ekonomik büyüme ve toplumsal kalkınma üzerindeki etkileri nedeniyle birçok teorik çerçevede ele alınmıştır. Aşağıda, eğitimin ekonomik temelleriyle ilgili önemli kuramlar özetlenmiştir:

- **Beşeri Sermaye Kuramı:** Bu kuram, eğitimin bireylerin üretkenliğini artırarak ekonomik büyümeye doğrudan katkı sağladığını savunur. Bu kuram Theodore Schultz ve Gary Becker tarafından geliştirilmiştir. Eğitim, bireylerin bilgi, beceri ve yeteneklerini artıran bir yatırım olarak değerlendirilir. Daha fazla eğitim, bireylerin ekonomik çıktılarının ve iş gücü değerinin artmasına neden olur.
- **Eğitim ve Gelir İlişkisi:** Bu kuram, eğitimin bireylerin gelir düzeyi üzerindeki etkisini ele alır. Jacob Mincer tarafından geliştirilen kurama göre, eğitim düzeyi bireylerin gelir düzeyiyle doğrudan ilişkilidir. Eğitim, bireylerin iş piyasasındaki değerini artırarak, daha yüksek gelir elde etme olasılığını güçlendirir. Bu kuram, eğitim ve kazanç arasındaki pozitif ilişkinin istatistiksel analizlerle kanıtlanabilir olduğunu vurgular.
- **Filtreleme (Sinyal Verme) Kuramı:** Bu kuram, eğitimin iş piyasasındaki işlevini farklı bir perspektiften ele alır. Michael Spence tarafından geliştirilen bu kurama göre, eğitim, bireylerin yetenek ve yetkinliklerini işverenlere sinyal verme aracı olarak işlev görür. İşverenler, adayların eğitim seviyelerini onların yetenek ve üretkenlik potansiyellerinin bir göstergesi olarak değerlendirir. Eğitim, bireyin iş bulma şansını artırırken işverenin seçim sürecini kolaylaştırır.

- **İnsan Sermayesi ve Ekonomik Eşitsizlik:** Bu yaklaşım, eğitimin ekonomik eşitsizlik üzerindeki etkilerini inceler. Paul Romer ve Robert Lucas'ın katkılarıyla geliştirilen bu kuram, eğitimin ekonomik eşitsizlikleri azaltma potansiyeline dikkat çeker. Ancak eğitimdeki erişim eşitsizliklerinin bu olumlu etkiyi sınırlandırabileceği belirtilir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, bu kuramın etkisinin tam anlamıyla gerçekleşmesi için kritik öneme sahiptir.
- **Fonksiyonel Teori:** Bu teori, eğitimin ekonomik sistemin ihtiyaçlarına göre şekillendiğini savunur. Bu kuram, Talcott Parsons ve Emile Durkheim'in sosyolojik görüşlerinden etkilenmiştir. Eğitimin temel işlevi, ekonomik sistemin devamlılığı için gerekli olan nitelikli iş gücünü yetiştirmek ve bireyleri toplumsal rollere hazırlamaktır.
- **Endojen Büyüme Teorisi:** Bu teori, eğitimi teknolojik ilerlemenin ve ekonomik büyümenin temel kaynaklarından biri olarak ele alır. Paul Romer tarafından geliştirilen bu teori, bilgi birikiminin ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği için kritik olduğunu vurgular. Eğitim yoluyla bireylerin bilgi ve becerileri artırılır, bu da yenilikçiliği ve teknolojik gelişmeyi teşvik ederek ekonomik büyümeyi destekler.

